
Kunta- ja hyvinvointialan pääsopimus

I luku Yleiset määräykset

1 § Soveltamisala

Tämä sopimus on luonteeltaan laissa kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista (669/70) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettu neuvottelumenettelyä sekä työrauhan turvaamista tarkoittava tai muuta vastaavaa menettelyä koskeva sopimus (pääsopimus). Sopimusta sovelletaan kuntien, kuntayhtymien, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranhaltijoihin ja työntekijöihin, jollei virka- tai työehtosopimuksessa ole toisin sovittu.

Neuvottelumenettely

2 § Neuvoteltavat ja sovittavat asiat

1 mom.

Keskustaso

- 1 Virka- ja työehtosopimuksia koskevat neuvottelut ja sopiminen (5 ja 6 §).
- 2 Valtakunnallisten virka- ja työehtosopimusten velvoittavien sopimusmääräysten tulkintaa ja soveltamista koskevat keskusneuvottelut (9–10 §).

2 mom.

Paikallistaso

- 1 Paikallista sopimusta koskevat neuvottelut ja sopiminen sekä sitä koskevat tulkinta- ja soveltamisneuvottelut (12 §).
- 2 Virka- ja työehtosopimusten velvoittavien sopimusmääräysten tulkinta- ja soveltamiserimielisyyksiä koskevat paikallisneuvottelut (8 ja 10 §).
- 3 Virka- ja työehtosopimusten eräitä harkinnanvaraisia asioita koskevat paikallisneuvottelut (13 §).

3 § Neuvottelu- ja sopijaosapuolet

1 mom.¹⁾ Keskustaso

Keskustason neuvottelu- ja sopijaosapuolet ovat Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT sekä toisaalta Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry, Julkisen alan unioni JAU ry ja Sosiaali- ja terveysalan neuvottelujärjestö SOTE ry (pääsopijajärjestöt).

Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT ja asianomainen pääsopijajärjestö voivat erikseen sopia, että neuvotteluja käy pääsopijajärjestön alayhdistys. Pääsopijajärjestö allekirjoittaa alayhdistyksensä neuvotteleman virkaehtosopimuksen ja kuukausipalkkaisia koskevan työehtosopimuksen.

2 mom. Paikallistaso

Paikallistason neuvottelu- ja sopijapuolet ovat työnantaja sekä ne pääsopijajärjestöt tai niiden rekisteröidyt alayhdistykset, joita asia koskee. Alayhdistyksellä pitää olla epäselvissä tapauksissa pääsopijajärjestön valtuutus paikallisiin sopimusneuvotteluihin ja paikallisen sopimuksen tekemiseen. Asianomaisen työnantajan ja pääsopijajärjestöjen edustajat käyvät 2 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetut paikallisneuvottelut.

Soveltamisohje

Pääsopijajärjestön alayhdistyksellä tarkoitetaan tässä pääsopijajärjestön paikallisyhdistystä, valtakunnallista liittotason alayhdistystä tai tällaisen alayhdistyksen paikallisyhdistystä. Pääsopijajärjestön puhevaltaa voi käyttää järjestön pääluottamusmies/luottamusmies.

3 mom. Eräät erityisalalat

Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT voi edellä mainittujen määräysten estämättä neuvotella ja tehdä työehtosopimuksia muidenkin kuin 1 momentissa tarkoitettujen järjestöjen kanssa sellaisilla erityisaloilla, joilla työntekijät ovat järjestäytyneet muihin kuin pääsopijajärjestöjen alayhdistyksiin.

4 § Keskustason työ- ja virkaehtosopimukset

Keskustasolla tehdään työ- ja virkaehtosopimukset

- 1) kunnille ja kuntayhtymille sekä
- 2) hyvinvointialueille ja hyvinvointiyhtymille.

Kuntien ja kuntayhtymien sopimuksia ovat:

- Kunta-alan yleinen virka- ja työehtosopimus (KVTES)
- Kunta-alan opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimus (OVTES)
- Kunta-alan teknisen henkilöstön virka- ja työehtosopimus (TS)
- Kunta-alan tuntipalkkaisen henkilöstön työehtosopimus (TTES)

Teknisen alan osalta ks. Virka- ja työehtosopimus eräistä pääsopimukseen liitännäisistä asioista 7 §

Hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien sopimuksia ovat:

- Hyvinvointialueiden yleinen virka- ja työehtosopimus (HYVTES), ks. myös virka- ja työehtosopimus eräistä pääsopimukseen liitännäisistä asioista 2 §
- Sosiaali- ja terveydenhuollon työ- ja virkaehtosopimus (SOTE-sopimus)
- Lääkärien työ- ja virkaehtosopimus (LS)

II luku Keskustason sopimusneuvottelut

5 § Neuvottelupyynnö ja neuvottelujen aloittaminen

Neuvottelupyynnö voidaan tehdä suullisesti tai kirjallisesti ja samalla on esitettävä neuvoteltavat asiat pääkohdittain. Neuvottelut on aloitettava viipymättä, viimeistään kahden viikon kuluessa neuvottelupyynnön esittämisestä, jollei toisin sovita. Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT kutsuu koolle neuvotteluosapuolet.

6 § Neuvottelujen käyminen

- 1 mom.** Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT ja pääsopijajärjestöt asettavat pääneuvotteluryhmän johtamaan ja koordinoimaan neuvotteluja. Pääneuvotteluryhmä asettaa tarvittaessa muut neuvotteluryhmät.
- 2 mom.** Jos asia koskee yksinomaan tai lähes yksinomaan vain jonkin pääsopijajärjestön tai joidenkin pääsopijajärjestöjen jäseniä, neuvottelut käydään erillisneuvotteluna Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n ja asianomaisen järjestön tai asianomaisten järjestöjen kesken, jollei erikseen toisin sovita.

III luku Neuvottelumenettely velvoittavien sopimusmääräysten tulkinta- ja soveltamiskysymyksissä

7 § Välitön neuvonpito

Työnantajan edustajan ja toisaalta viranhaltijan/työntekijän tai häntä edustavan luottamusmiehen on pyrittävä välittömällä neuvonpidolla selvittämään virka- tai työehtosopimuksen velvoittavien määräysten tulkintaa ja soveltamista koskevat kysymykset ja erimielisyydet.

8 § Paikallisneuvottelut

Työnantajan ja asianomaisen pääsopijajärjestön tai sen rekisteröidyn alayhdistyksen on käytävä jommankumman osapuolen vaatimuksesta paikallisneuvottelut virka- tai työehtosopimuksen velvoittavien määräysten tulkintaa tai soveltamista koskevasta erimielisyydestä.

Soveltamisohje

Paikallisneuvottelun tulos ei sido ao. työnantajaa, esim. hallitusta tai lautakuntaa ennen kuin neuvottelutulos on hyväksytty ao. elimen kokouksessa. Ao. viranomaisen paikallisneuvotteluasiata koskeva päätös tulee saattaa mahdollisimman pian tiedoksi toiselle neuvotteluosapuolelle.

Viranhaltija ei saa valittamalla hakea muutosta viranomaisen päätökseen, joka on tehty kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annetun lain 29 §:n mukaan eikä viranomaisen päätökseen kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annetun lain 2 §:ssä tarkoitettussa asiassa taikka saattaa sitä oikaisuvaatimuksin tai hallintoriita-asiana ratkaistavaksi, jos hänellä tai viranhaltijayhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, sovelletaan vain viranhaltijaan, joka on jäsenenä sellaisessa viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa tai sen alayhdistyksessä.

9 § Keskusneuvottelut

- 1 mom.** Ellei paikallisneuvotteluissa päästä yksimielisyyteen, voi sopimukseen osallinen saattaa asian käsiteltäväksi keskusneuvotteluissa, jotka käydään Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n ja ao. pääsopijajärjestön kesken.
- 2 mom.** Riidan laadusta tai muista erityisistä syistä johtuen ao. pääsopijajärjestö voi saattaa virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevan erimielisyyden suoraan käsiteltäväksi keskusneuvotteluissa.

10 § Neuvottelujen käyminen ja pöytäkirja

- 1 mom.** Neuvottelut on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun vastapuolelle on annettu kirjallinen vaatimus, jossa neuvottelujen kohteeksi tulevat asia on ilmoitettu, elleivät osapuolet sovi pitemmästä määräajasta. Neuvottelut on käytävä ilman aiheetonta viivytystä. Asianomaisen viranomaisen on määrättävä neuvottelun ajankohta ja paikka.

- 2 mom.** Neuvottelut katsotaan päättyneiksi sinä päivänä, jona neuvotteluosapuolet ovat yhteisesti niin todenneet, neuvottelupöytäkirja on tarkastettu sovitulla tavalla (merkittävä tarkastuspäivä) tai kun jompikumpi neuvotteluosapuolista on kirjallisesti ilmoittanut katsovansa neuvottelut omalta osaltaan päättyneiksi.
- 3 mom.** Paikallis- ja keskusneuvotteluissa pidetään pöytäkirjaa, joka tarkastetaan neuvotteluosapuolten sopimalla tavalla. Keskusneuvotteluissa ja niissä paikallisneuvotteluissa, joissa ei päästä yksimielisyyteen, on pöytäkirjassa tai sen liitteissä selostettava erimielisyyden aiheena oleva asia sekä osapuolten kanta perusteluineen sekä ne tosiasiat ja asiakirjat, joihin halutaan vedota. Pöytäkirja on laadittava viivytyksettä neuvottelun päättyttyä.

11 § Kanteen vireillepano

Kannetta työtuomioistuimessa ei saa panna vireille ennen kuin on käyty tässä sopimuksessa tarkoitetut keskusneuvottelut.

IV luku Paikallinen sopiminen ja eräitä harkinnanvaraisia asioita koskevat paikalliset neuvottelut

12 § Paikallinen sopiminen

- 1 mom.** Paikallisesti voidaan sopia poikettavaksi kulloinkin voimassa olevan valtakunnallisen virka- tai työehtosopimuksen määräyksistä, jos siihen on olemassa paikallisista erityisolosuhteista aiheutuva perusteltu syy ja ellei valtakunnallisessa virka- tai työehtosopimuksessa ole erikseen rajoitettu paikallista sopimismahdollisuutta. Mikäli valtakunnallisessa virka- tai työehtosopimuksessa on sovittu paikallisesta sopimisesta toisin kuin tässä pykälässä on määrätty, noudatetaan tämän pykälän määräysten sijasta valtakunnallisen virka- tai työehtosopimuksen määräyksiä.
- 2 mom.** Edellä 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa tai jos virka- tai työehtosopimuksessa on edellytetty paikallista sopimista tai se on virka- tai työehtosopimuksessa tehty mahdolliseksi, asiasta neuvotellaan ja sovitaan kirjallisesti työnantajan ja niiden pääsopijajärjestöjen tai niiden alayhdistysten kanssa, joiden jäseniä asia koskee. Jos syntyy epäselvyyttä alayhdistyksen toimivallasta käydä paikallisia sopimusneuvotteluja, siltä voidaan edellyttää pääsopijajärjestön nimenomaista valtuutusta.
- 3 mom.** Paikallinen sopimus voidaan milloin tahansa irtisanoa päättymään kolmen kuukauden kuluttua irtisanomisen tiedoksi antamisesta, minkä jälkeen noudatetaan asianomaisen valtakunnallisen virka- ja työehtosopimuksen määräyksiä.
- 4 mom.** Paikallisella sopimuksella on samat oikeusvaikutukset kuin virka- tai työehtosopimuksella, jollei 3 momentista muuta aiheudu.

Soveltamisohje

Paikallinen sopimus voi koskea työnantajan koko henkilöstöä, joitakin yksiköitä tai henkilöstöryhmiä taikka vain yksittäistä viranhaltijaa/työntekijää.

Myös määrääjäksi tehty paikallinen sopimus on irtisanottavissa. Jos paikallinen sopimus on irtisanottu, sopimuksen piiriin kuuluvien palvelussuhteen ehdot määräytyvät irtisanomisajan kuluttua virka- tai työehtosopimuksen asianomaisten määräysten mukaan, jollei paikallisesti toisin sovita. Jos tällöin on sovellettavana harkinnanvaraiset sopimusmääräykset, palvelussuhteen ehdot on irtisanomisajan kuluttua määrättävä sellaisiksi kuin ne olivat ennen paikallisen sopimuksen voimaantuloa, jollei toisin sovita tai asianomaisen valtakunnallisen virka- tai työehtosopimuksen velvoittavista määräyksistä muuta aiheudu.

Tarkoituksena on, että paikallista sopimusta koskevat mahdolliset soveltamis- ja tulkintaerimielisyydet ratkaistaan paikallisten osapuolten välisissä neuvotteluissa. Jollei ongelmaa

saada ratkaistuksi paikallisissa neuvotteluissa, ei ole estettä käsitellä asiaa myös 9–10 §:ssä mainitussa järjestyksessä, vaikka sitä asian luonteen vuoksi pitäisi pyrkiä välttämään.

13 § Eräitä harkinnanvaraisia asioita koskevat paikalliset neuvottelut

- 1 mom.** Asianomainen työnantajan ja pääsopijajärjestöt voivat paikallisesti sopia virka- ja työehtosopimuksen harkinnanvaraisia palvelussuhteen ehtoja koskevasta paikallisesta neuvottelumenettelystä siten kuin edellä 12 §:ssä on todettu. Jollei paikallisesti ole toisin sovittu, asianomainen viranomaisena on velvollinen noudattamaan tämän pykälän määräyksiä.
- 2 mom.** Ennen kuin työnantajan päättää viranhaltijoiden/työntekijöiden kannalta merkittävistä virka- tai työehtosopimuksen harkinnanvaraisten määräysten soveltamista koskevista yleisistä periaatteista tai perusteista, pitää asiasta pyydettyä käydä neuvottelut asianomaisten pääsopijajärjestöjen edustajien kanssa. Näissä neuvotteluissa pitää pyrkiä mahdollisuuksien mukaan yksimielisyyteen edellä mainittujen sopimusmääräysten täytäntöönpanoa koskevista yleisistä periaatteista ja perusteista. Neuvotteluista tulee, jos jokin neuvotteluosapuoli sitä vaatii, laatia pöytäkirja, josta käy ilmi osapuolten näkemykset mahdollisine perusteluineen.
- 3 mom.** Edellä tarkoitettu neuvotteluelvoite ei koske työnantajan käytettäväksi tarkoitetun kannustavan palkkausperusteen käyttämistä.

Soveltamisohje

Neuvottelumenettelyllä pyritään käyttämään hyväksi paikallista asiantuntemusta ja lisäämään paikallistason vastuuta sopimusten soveltamisessa.

Neuvottelujen kohde

13 §:n mukaiset neuvottelut on käytävä mm. seuraavissa tapauksissa:

- 1) työnantajalla on valmisteltu merkittävä harkinnanvaraisten määräysten soveltamista koskeva yleinen periaateratkaisu kuten harkinnanvaraisen virkavapaan myöntämistä, virkavapaa-ajan harkinnanvaraisia palkkoja, kielilisan myöntämistä, kokous- ja luentopalkkioita koskevat yleiset periaatteet.
- 2) useita viranhaltija/työntekijäryhmiä koskevissa palkantarkistuksissa noudatettavat periaatteet ja perusteet kuten kustannusraami, toimintayksiköt sekä tehtävät, virat ja toimet, joita järjestely koskee.

Vaikka mm. kertapalkkion ja henkilökohtaisen palkanosan soveltaminen onkin jätetty neuvotteluelvoitteen ulkopuolelle, niiden myöntämisessä noudatettavista yleisistä periaatteista on kuitenkin tarkoituksenmukaista neuvotella 13 §:n mukaisesti, jollei niitä muutoin käsitellä henkilöstön kanssa. Henkilöstön osallistumisesta tulospalkkion käsittelyyn on annettu yhteiset ohjeet. Neuvotteluelvoite ei koske esimerkiksi yksittäisen viranhaltijan/työntekijän palkan määrittelyä eikä ei-sopimuksenvaraista asiaa.

Lähtökohtana on ollut, että asia käsitellään paikallisissa neuvotteluissa sopimusaloittain pääsopijajärjestön koko jäsenkunnan kannalta eikä erikseen eri henkilöstö-/työntekijäryhmien osalta.

Tässä pykälässä tarkoitettua harkinnanvaraista asiaa ei voida viedä keskusneuvotteluun eikä työtuomioistuimen käsiteltäväksi.

V luku Työrauhan turvaaminen

14 § Alayhdistyksen työtaistelu

Pääsopijajärjestön alayhdistys ei saa ryhtyä työtaistelutoimenpiteisiin ilman pääsopijajärjestön lupaa.

15 § Hakukielto ja saarto

- 1 mom.** Yleiseen virka- ja työehtosopimukseen sidotut eivät saa sen voimassaoloaikana toimeenpanna hakukieltoa tai saartoa, joka kohdistuu kunnan tai kuntayhtymän 1.11.1992 voimassa olleeseen johtosääntöön tai muuhun päätökseen tai joka kohdistuu sopimukseen sidotun hyväksymän suositussopimuksen, suosituksen tai mallin mukaiseen sääntöön tai muuhun viranomaisen päätökseen.
- 2 mom.** Muutoinkin pääsopijajärjestöjen on pyrittävä virka- ja työehtosopimusten voimassaoloaikana niiden käytettävissä olevin keinoin estämään tai rajoittamaan niiden alayhdistysten muihin kuin sopimuksenvaraisiin asioihin kohdistuvan hakukiellon tai saarron käyttämistä siten, että työnantajan tärkeät toiminnot eivät vakavasti häiriinny hakukiellon tai saarron vuoksi.
- 3 mom.** Paikallisessa yhteistoimintasopimuksessa voidaan sopia, että siihen osallinen tai sen alayhdistys ei saa toimeenpanna muihin kuin sopimuksenvaraisiin asioihin kohdistuvaa hakukieltoa tai saartoa sinä aikana, kun työnantaja noudattaa paikallista yhteistoimintasopimusta työnantajan ja sen henkilöstön välisestä yhteistoimintamenettelystä.

VI luku Erinäisiä määräyksiä

16 § Sopimuksen soveltamisalan rajoittaminen

Jos osa pääsopijajärjestöistä allekirjoittaa virka- tai työehtosopimuksen osan neuvotteluihin osallistuneista järjestöistä jäädessä sopimuksen ulkopuolelle, sopimuksen ulkopuolelle jääneen järjestön ja sen alayhdistyksen jäseniin ei sovelleta edellä mainitun virka- tai työehtosopimuksen määräyksiä, jollei erikseen toisin sovita.

17 § Voimassaoloaika

Tämä sopimus tulee voimaan 11. päivänä marraskuuta 2022. Tämä sopimus korvaa 13. tammikuuta 1993 tehdyn kunnallisen pääsopimuksen.

Jos jokin osapuolista irtisanoo sopimuksen, koskee irtisanominen kaikkia osapuolia, kuitenkin niin, että 7–11 ja 13 §:ä on irtisanomisajan päätyttyäkin sovellettava niiden osapuolten välillä, jotka ovat sidottuja virka- ja työehtosopimuksiin. Irtisanominen on tehtävä kirjallisesti. Irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Pääsopimuksen irtisanomisella katsotaan myös 12 §:n 1 momentissa tarkoitettu paikallinen sopimus irtisanotuksi siitä lukien, kun irtisanomishetkellä voimassa olevan yleisen virka- ja työehtosopimuksen voimassaoloaika päättyy, kuitenkin aikaisintaan tämän pääsopimuksen voimassaoloajan päättyessä.

Helsingissä 8. päivänä kesäkuuta 2022

KUNTA- JA HYVINVOINTIALUETYÖNANTAJAT KT

JULKISALAN KOULUTETTUIEN NEUVOTTELUJÄRJESTÖ JUKO RY

JULKISEN ALAN UNIONI JAU RY